

Omnibusakkoord over antiwegkijkwet ondermijnt mensenrechten én de Europese democratie

Inbreng voor het rondetafelgesprek over het schrappen en afzwakken van Europese duurzaamheidsregels voor bedrijven op 4 maart 2026 in de Tweede Kamer.

SOMO veroordeelt het eind 2025 aangenomen Omnibus I-pakket, waarmee de EU de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) ernstig heeft verzwakt. Het is alarmerend dat een kleine maar machtige groep multinationals een cruciale rol heeft kunnen spelen in dit politieke proces. Door ruim baan te geven aan bedrijven die de regels voor verantwoord ondernemen willen herschrijven, ondermijnen de EU-instellingen zowel de bescherming van mensenrechten en het klimaat als het vertrouwen in de Europese democratie.

CSDDD: bescherming van werkenden, milieu en klimaat

Het doel van de in 2024 aangenomen CSDDD (de ‘antiwegkijkwet’) is om werkenden en gemeenschappen in Nederland, Europa én wereldwijd te beschermen tegen misstanden als kinderarbeid, moderne slavernij, ontbossing, en klimaatschade. Daarvoor is het noodzakelijk dat ondernemingen hun bedrijfsmodellen aanpassen en verantwoordelijk worden gehouden als het misgaat.

In naam van het Europese concurrentievermogen hebben de Europese Commissie, de EU-lidstaten en het Europees Parlement de CSDDD met het Omnibus I-pakket echter compleet uitgekleed. Waar sommige Europese beleidsmakers beweren zich slechts te richten op het versimpelen van regelgeving, gaat het in de praktijk om grootschalige deregulering. Zo zijn zowel het artikel over het verminderen van klimaatschade als de aansprakelijkheidsbepalingen voor slachtoffers van misstanden geschrapt. Ook is het aantal bedrijven dat zich aan de wet moet houden met zeventig procent verminderd.

“Verdeel-en-heers” om de CSDDD te ontmantelen

Uit onderzoek van SOMO op basis van gelekte documenten blijkt dat de ontmanteling van de CSDDD volgt op een intensieve beïnvloedingscampagne van tien voornamelijk Amerikaanse multinationals, waaronder ExxonMobil, Koch, Inc., Chevron, en JPMorgan Chase. De groep, die zich de ‘Competitiveness Roundtable’ noemde, wilde dat de EU de CSDDD in zijn geheel zou intrekken, of anders essentiële elementen uit de wet zou schrappen, waaronder de klimaatverplichting, het aansprakelijkheidsartikel en de plicht om daadwerkelijk in de toeleveringsketen onderzoek te doen naar misstanden.

De Competitiveness Roundtable heeft ten minste sinds maart 2025 gewerkt aan een breed scala van activiteiten die hiertoe moesten leiden. Zo wilden de bedrijven “koppige” departementen binnen de Europese Commissie “omzeilen” door druk uit te oefenen op Eurocommissarissen. Met een “verdeel-en-heers”-tactiek wilden de ondernemingen de EU-lidstaten bewegen om de klimaatverplichting in zijn geheel uit de wet te schrappen, ondanks de eerder aangenomen Raadspositie hierover. Volgens de Roundtable-documenten was het bedrijf Nyrstar, met hoofdkantoor in Noord-Brabant, verantwoordelijk voor het beïnvloeden

van de Nederlandse regering. Ook ExxonMobil en Koch, Inc. hebben de Nederlandse regering belobbyd over het verwateren van de CSDDD.

In het Europees Parlement wilden de multinationals “de meest extreme positie” realiseren door rapporteur Warborn aan te moedigen zoveel mogelijk met de rechtse partijen in het Parlement samen te werken. Eind 2025 behaalde het Omnibus I-pakket een meerderheid met steun van de radicaalrechtse fracties, waarmee de christendemocraten voor het eerst het ‘cordon sanitaire’ in het Europees Parlement doorbraken.

Ook zetten de Roundtable-bedrijven in op het mobiliseren van niet-Europese regeringen, waaronder de Trump-regering, om de druk op de EU-instellingen “op te voeren”, bijvoorbeeld in de onderhandelingen over handelstarieven en via open brieven. In het handelsakkoord tussen de EU en de VS van augustus 2025 zegde de Europese Commissie toe om afzwakkingsvoorstellen te doen voor ten minste drie prioriteiten van de Roundtable. In oktober 2025 publiceerden de regeringen van Qatar en de VS een open brief waarin zij dreigden de levering van LNG stop te zetten als de EU de CSDDD niet ernstig zou afzwakken.

Daarnaast betaalden de multinationals ten minste één denktank (TEHA Group) voor een rapport en evenement waarin hun positie over de CSDDD werd herhaald, zonder vermelding van deze financiering.

Democratisch probleem

Met het ontmantelen van de CSDDD hebben de EU-instellingen de belangen van een kleine groep fossiele multinationals uit met name de VS laten prevaleren boven het grote draagvlak voor de wet in de samenleving én het bedrijfsleven. De Europese Ombudsvrouw concludeerde dat de Europese Commissie maatschappelijke organisaties tijdens het Omnibusproces buitenspel zette. Door gebrekkige transparantie was het voor Europese beleidsmakers moeilijk om te voorzien met welke actoren zij eigenlijk te maken hadden.

Het Omnibusproces heeft duidelijk gemaakt hoe megabedrijven met steun van radicaal-rechtse partijen hun positie hebben weten te versterken en daarmee de democratische rechtsstaat verzwakken. Ook op andere beleidsterreinen waarvoor Omnibuspakketten in de maak zijn, zoals de bescherming van burgers tegen Big Tech-bedrijven, dreigt de EU in de komende maanden toe te geven aan machtige, voornamelijk Amerikaanse multinationals.

Het bedienen van grote oliebedrijven en de Trump-regering leidt niet tot beter “concurrentievermogen” of een sterkere positie van de EU, zeker in tijden van geopolitieke expansiedrift in onder meer Groenland en Venezuela. Als de EU haar soevereiniteit en democratie in stand wil houden, dan dienen de EU-regeringen en het Europees Parlement op te staan tegen bedrijven die wetgeving willen kapen en zich te richten op het beschermen van de belangen van werkenden, gemeenschappen en het klimaat. Het uitsluiten van fossiele-energiebedrijven van politieke processen, zoals voor tabaksfabrikanten al de norm is, is daarin een essentiële eerste stap. Ook de Tweede Kamer en de Nederlandse regering moeten zich hier hard voor maken.